

СТУ 9

176

~~~ У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 20. ЈАНУАРА 1874. ~~~

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАДИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА ОТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРОГЕ 3 НОВ. И 30 ЗЛ ЖИГ ОВАКИ ПУТ.

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ ПОЗОРИШТА.

(Наставак.)

30. „Владимир и Косара,” драма у 3 чина, од Л. Лазаревића.
31. „Велебитска ралица,” шаљива игра у 1 чину, од Сремољубића.
32. „Волтерова Заира,” драма у 5 чинова, превео Д. Рашић.
33. „Варош и ладање,” лакрдија у 2 чина, од Ј. Фрајденрајха.
34. „Војнички бегунац,” позоришна игра у 3 чина, од Ј. Сиглигетије, посрбио Рада Стратијановић.
35. „Виљем Тел,” трагедија у 5 чинова, од Ф. Шилера, превео С. Димитријевић.
36. „Виконт Леторијер,” шаљива игра у 3 чина од (?), превео С. Димитријевић.
37. „Верна љубав,” позоришна игра у 5 чинова, од Девријена, превео С. Димитријевић.
38. „Виндзорске веселе жене,” шаљива игра у 5 чинова, од В. Шекспира, превео С. Димитријевић.
39. „Вилинске руке,” шаљива игра у 5 чинова, од Е. Скриба, превео С. Димитријевић.
40. „Валентина,” позоришна игра у 5 чинова, од Г. Фрајтага, превео С. Димитријевић.
41. „Вампир и чизмар,” позоришна игра у 3 чина, написао Ј. Сигети, превео и посрбио Ј. Ђорђевић.
42. „Весела игра у соби,” шаљива игра у 1 чину, од (?), превео С. Димитријевић.
43. „Високо ц,” шаљива игра у 1. чину, од Гранжана, превео С. Димитријевић.
44. „Весели ђаци,” оперета у 1. чину, написао Сине, превео Ј. Фрајденрајх.
45. „Велика госпоја,” позоришна игра у 4 чина, од Ј. Бирхфайферке, превео С. Димитријевић.
46. „Вилинствена сабласт,” драма у 5 чинова од дра Шпора.
47. „Велика господа,” шаљива игра у 4 чина од Бауернфелда, превео А. Шеноа.
48. „Велика радост велики страх,” шаљива игра у 1. чину, од Жирардена, превео (?).
49. „Валерија,” позоришна игра у 3 чина, од Е. Скриба, превео А. Шеноа.
50. „Валовље мора и љубави,” драма у 5 чинова, од Грилинарџера, превео (?).
51. „Венчали,” шаљива игра у 3 чина, од Вильбрандта, превео (?).
52. „Госпоје и хусари,” шаљива игра у 3 чина, од грофа Фредра, превео Прица.
53. „Гусари,” жалосна игра у 3 чина, од Ивана Кукуљевића.
54. „Госпођица од Ст. Сира,” шаљива игра у 5 чинова, од (?), превео В. Вежић.
55. „Господин и роб,” драма у 2 чина од Џедлица, превео др. Деметер.
56. „Глупак,” позоришна игра у 4 чина, од (?), превео Милан.
57. „Гозба,” драма у 3 чина, од Ђ. Вукотиновића.
58. „Границари,” позоришна игра у 3 чина, од Ј. Фрајденрајха.
59. „Голуб,” позоришна игра у 4 чина, од Ђудевита Вукотиновића.
60. „Гризелдис,” драма у 5 чинова, од Халма, превео Ужаревић.
61. „Гроф Бењовски,” жалосна игра у 5 чинова, од Коцебуа, превео (?).
62. „Господин Стражић,” шаљива игра у 1. чину, од (?), превео (?).
63. „Госко Куртовић,” лакрдија у 1. чину, од (?), превео Ј. Фрајденрајх.

64. „Госпоја с камелијама,“ жалосна игра у 5 чинова, написао А. Димитријевић.

65. „Губернаторова ревизија,“ шаљива игра у 3 чина, од Гогола, превео С. Димитријевић.

66. „Гроф Монте Христо,“ жалосна игра у 4 чина, написао Мегерле, превео Жигровић.

67. „Господин де Бле,“ шаљива игра у 1. чину, од Хајлендера, превео Шроф.

68. „Гроф Есеге,“ трагедија у 5 чинова, од Х. Пауба, превео С. Димитријевић.

69. „Гушчица из Буковца,“ шаљива игра у 1. чину, од Бајара, превео С. Димитријевић.

(Наставиће се.)

САДЖИСТАНИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Гренгоар“) позоришна игра у 1. радњи, од Банвиља, превео Ј. Ђорђевић, приказана је први пут 10. јануара.

Главна особа, не по раду него по достојанству, то је у овоме делу Лудвик XI. и ако се с њиме мало повабавимо, узрок је томе, што бисмо хтели, да упознајмо позоришну публику с овим занимљивим историјским лицем, да бисмо могли показати, како је верно насликано у овоме делу.

Француска беше на крају XV. века под стегом неколицине силних феудатара, који су као по богу српски „великаши“ почили сваки корак Карла VII., ако се није подударао с њиховим посебним интересима. Тада интерес потгларите беше апсолутно господарство над народом француским, који не имајаше друга права, до тада, да пуни певајазљиве чељусти својих господара и да уграђа њиховим страстима и преластима. Лудвик XI. је, дошао на престо, објавио рат овим народним кровопримјама, на целу којих је стојао Карло, позвани храбри, бургундски херцег. Он је победио аристократску реакцију, која за своју обрачу звала склонила савез (Ligue), „за опште добро“, пао што га сама зваше, и дао је многе аристократске „заворенке“, као што их он звао, бесенти. Зирад те срамне смрти назва га савремена аристократија пријатељем пучка, у намери, да га тиме награди, и не сањајући, да ће једном синути даји, када ће овакав назив моћи измирити потомство с окорелим деспотом Лудвиком XI.

Банвиљ нам износи у „Гренгоар“ вршак слободоумља у XV. веку, и ставља му на супрот једног владаоца, о коме историци веле, да је био најжешћи апсолутиста свога доба. Па шта чини тај владаоц? Он награђује слободоумље! Награђује га у веку антихриста, вептица, инквизиције, тортуре и томе сличних зала. Шањаш ли Банвиљ да омили Французима деспотију, шашаш ли да их мири с најлонским апсолутизмом?.. Бог види срца, а ми углавдасмо у Лудвика XI. силнога лава, како се у тренутку добре буди игра с мишем, кога ће у злој буди да сматави јединим дахом.

Јест Лудвик XI. човек правичан, али није човекољубив; он не тамани синте деспоте, веад деспотизма, него што сам осећа у себи толико спаѓе, да може заменити све француске деспоте скупа. Оц је противник синтог аристократији, али сам је тако силан аристократа, да је хадар оправдити песнику, што диже свој глас за повешане ари-

стократе. За нас је Лудвик XI. негативан слободњак, јер он се није удружио с народом против насиљника феудалаца, него га је као хрта пуздао на њих, да на лепчинама својих поданица савида у Француској, монархијски апсолутизам.

Али ми се пустисмо да говоримо о Лудвiku XI. место о једној његовој доброј буди, о „Гренгоару“. Пустисмо се, да разуђавамо срце пишчево место да му захвалимо за гlorifiкацију пешичарства, што нам је у најукуснијем облику изнесе на позорницу. Гренгоар је песник сиромањаво, „без послича р“ (на овај назив покушао је неки добродушни брат наша пљеска) — и с тога што добри Тураки не држе, да је правити пешице ради, ајот мање добро ради — увек вине гладан него сит. Док краљ Лудвик благује за тртевом свога пријатеља, трговца Симона, сиромаша Гренгоара облеће пекаршице и, пита се мирисавим ваздухом око њих. Њега гледа с прозора пратилац и, љубимац краљев, оплемићени берберин Оливије—ле—Дем, па како би желео да и гладни појета окити једно од многих венчала у турској шуми. Наводи краљ да се упозна с тим чудноватим човеком. Краљ је добре воље, беше га расправило добро вино Симоново и његово „кумче“ домаћинова млада бјерка Лујза. Затили чо-сај Гренгоар стоји, хтео не хтео, пред краљем. Али гладни појета не види сјајно друштво, не сања које ту је његов је поглед узубљен у Лујзу? не, у палитету на триези. Фабрика мисли и осећаја, желудац, тутњи од празнице, и, кад „господи“ позву песника, да каже коју лепу пешицу, он им је дражесном безвредношћу исповеда, да би волео пре што јести. На позвив лукашог Оливијера да најпре декламује, па ће добити јела, јадном песнику не оставаје друго до да „пева“ или да изкази. Глад је сила: Гренгоар декламује и ако му се баш не пева — али шта? Он црта у пешичарском заносу ону грозну лену плантажу од венчала, што га је мудри вртар Лудвик засадио у шуми т рекој; скоко је стабло окићено јединим бунтовним племићем из „Лиге.“

„То је башта Људовика краља!“ — уздишне песникови човекољубива душа, која је вична да грди свој народ све тојаче, што већма бесне распиламтеле страсти у његовим прсима.

Нечувана смелост! На краљевим уснама већ држиће: „Водите га на венчала!“ Али шта има да изгуби на земљи потомац неба?! Он је спреман умрети самодок се мало

захрањи скупо плајењем кралевском панитетом. Мирноћа чисте савести импонује Лудвiku, који се боји смрти. Он жељи да ближе позна тога чудноватог појету, који се не плаши од његове силе, и последица је тога ближег по-познавања, да Гренгоар добије живот на поклон ако силом осећаја својих савлада љујзине срце и задобије њезину љубав. Околом је деспоту стид, што је савладан, па би хтео самога себе да утеши тиме, што ће песник савладати још кога. Овога као да се боји Оливије, јер хоће једним ухваћеним писмом, где се открива нова завера против краља, да изведе овога из добре ћуди. Писац нам заједан тренутак изводи Лудвика онаквог каљав је — изводи дава у јаросном облику његовом. Из сваког погледа краљевог сељају вешала, свака му реч заудара на мастани конопац; он не познаје ни пријатеља, ни кумчeta, он зна само из освете. Јадан Гренгоар гледа из кута од себе, кад ће један миг „господарев“ да му потпише смртну пресуду; ваљда би и волео да се што пре спрши док не оглади из нова — али бура се стишна како краљ зачује, да је „главни бунтовник“ у његовим рукама. Опет наступи, најкалост берберинову, за часак забријаја добра ћуд краљева. Песник је остао сам с Лујзом, с опоном истом дражесном девојчицом, која живљаше у његовим песничким сновима. Она је пред њиме — његова је ако је задобија — — Чудновата, баш средњовечна алтернатива: девојка или вешала! Не зарад тога што се боји, него што љуби ону, и што је скромни љубавник пре срећан да може гледати и говорити пре него што умре, дреще узлестали осећаји занемелом песнику језик.

Огромна је сила у песми, која уздише сиротињске уздахе, која оплакује сиротињске беде, која грли сиротињске жалбе — та је сиротиња парод, а најиромалији, најбедији у њему је онај — којега је краљ изабрао Лујза за мужа. Али непомукено срце младе девојке дружије к'же: најбогатији је онај, који је хадар неговати у својим недрима уздахе и сузе целога парода и у небо слати сиротињске жалбе. Песник је магијском силом своје песме очарао лепу девојку, али муж је савлађује својим мушким попосом: он не зна ко је тај бедни човек, с којим краљ хоће да је веже. Он радије умире, по што допушта, да се поткраде и један облачак у небо, што га је отворио својој љубавци. Лујза не би била лсена, да то не осећа, и баш за то што Лујза то осећа, она пуди песнику у награду то небо за постојбину, — пуди му своје срце. Краљ је истина мало задивљен, али „краљевска“ се не пориче, добри Симони није рад да квари добру ћуд својем госту, а Бавильј својој публици, те тако се завеса спусти на ошите задовољство.

Француски писац веома је задовољно напуш плејбјеску крв тиме, што је уступио илебејској девојци тако узвишене осећаје, и што је на крају изоставио облигатат мираз, или „ритарски удар“ као што то обично бива. Али што не умездосмо схватити у том делу, то је: одјуда срчба Оливијерова против сиромашног песника? Ми назиремо, да ће то бити из љубомора, али никде се не истиче то осећање, колико би потребио било за мотивацију.

Како је ово деоце једно од најлепших ове врсте у нашем репертоару, како су у њему карактери, изведени с необичном верношћу природном, а ситуације можемо ре-

ти дражесне: то најволемо предпоставити, да је пишчева тенденција била та, да омили пешиштво својој генерацији, која се већ заглибила у блато реализма. Из уста Гренгоарових бар зачусмо неке уздахе за оним временом када је у мислима човечијим прво слово било с размером, а у делима лепота.

Беше ли тога двога и у игри наших глумаца? Сајевић је представљао Лудвика падута, а Лудвик XI. није никада био падут, већ за то, што је био језујита. Јаросла Лудвика врло је добро приказао. И маска не беше верна историјском Лудвiku, јер тај није посно ни браде ни барета. Ружић није требао изабрати онакав костим, који баш с пеленоте своје буди одвратност у публици. И у риту може бити с размера и лепоте, а тога не беше никако у здравој одећи Гренгоаровој. Што се игре тиче оправдливо, да — истина подугачке — паузе не беху популарне мимично с оном љубавшћу, као што то захтева песничка крв, која је раздрагана већ тиме, што је у близини свога идеала. Али што морамо уздићи у игри Ружићевој, то је декламација: бољу не би ни писац могао захтевати! Највише се примакло Лујзином карактеру Сајевића. У маски и костиму рутина љевина беше на вршку, глас и мимика потпуно саобразна младој Лујзи; мало да и нисмо гледали Сајевићу као пакву љубавницу до сад у тој снази. Лукић је био у својој старачкој улози (Симон) добар као свакад, а Марковић у Оливијеровој сплетењу као никад. —

СИТИЦЕ

* (Ко што траки, то и нађе.) У В. Вараду заверило се два најесна младића, да се све дотле не ће жепити, док се девојке не ману претерана луксуса. Лист „Бихар“ доноси сада одговор, што су га ти јупаци за „неженидбу“ добили од варадинских девојака: „Вредна господо! Ви сте сами криви, што су се све девојке помамиле да постану „милостиве госпође.“ Ако која од нас дође у простом оделу на игранку, ви нас и не гледате; радимо ли код куће марљиво, кувамо ли у кухињи, ви и не скидате шепира, него нас пинате: „Јели код куће госпођица?“ а љубите нам руке, ако вас дочекамо седећи на меким душечцима и читајући романе. Ако вас почастимо са четири добра јела, није вам по воли, него хвалите сјајне гозбе, где је пун сто којекаквих одабраних јела, где се после чорбе заређују сиљни аспијети. Попитовано господо! Одређите се скучних смотака, чаја, каве, фотографија, војеља и других обичаја велике господе, радите, оддавајте се просто, и жепите се марљивим, штедљивим девојкама, каквих има доста, па ћете одмах бити корисни чланови људског друштва.“

* (Краљ и војник.) Садашњи краљ баварски у својој штетији по Монакову најде на војника инвалида, па ће да га запита: „Где си дошао рана?“ — Код Седана! — „Познајеш ли ме?“ — Не познајем! — „Ја сам краљ.“ — Војник се исправи, поздрави краља по војнички, па рече: Молим за опроштење, светли господару, што вас нисам познао. — „То ми је за чудо.“ — А како да вас познам, кад ви, светли господару, не идете у бој, аја у позориште!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

---

23. ПРЕДСТАВА

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 20. ЈАНУАРА 1874.

ПО ДРУГИЙ ПУТ:

СЕЗОННАЯ

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

CELESTIAL ROOM

ДРАМА У 4. РАЗДЕЛА, ОД РИХАРДА КАСТЕЛВЕГНЈА, ПРЕВЕО И. С. „С“ Н. А. М. РАД.

СЕВЕРНЫЙ

Сајловић, николски учитељ

Л. Хадићевић, Недељковић.

**Пепић.
Петровић.**

Добриновић, Марковић

Гроф Алдофанди . . . . . марковину, то чакајте да се објави
Костанција, грофова снаха, удовица . . . . . **Ј. Маринковићка.**

Рипети, домаћи лекар грофов
Меника, слушниња салвонијева

Гонцо, учитель
Слуга тирков

Орација { М. Зорићева.
Аморозија } Ђаци, Б. Халићева.

Много ћака. — Збива се у горњој Италији године 1859.

У уторак 22. јануара: „РУКАВИЦА И ЛЕПЕЗА“. Шаљива игра у 3 чина, од Бајара и Саважа,

превео Ф. Оберкнешви.^и

Ко од наших претплатника јели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради

призвати у позоришно писарниці на дуже до 11. салаша про подб.

Почитовани претплатници умољавају се, да би извеле исплатити први део а већ сада и други своје претплате или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

Пајелини бројеви овога листа продају се обдан по 5 д. а. вр. у српској народној задрушиој питам.

парији, у позоришној писарици и у вече на каси.

БОЛУЈУ: М. СУБОТИЋ, Љ. ЗОРИЋЕВА.

ПОЧЕТАК У ЗАСЛУГА СВИДЕТАК У ЈО ГАХАТА

ЧЕЧЕТАР У А ОБИЧЕТАР ЈУ ЧАКАТА. ПРЕДСТАВЛЯЕТСЯ ВЪ
СИМЪ СОБЫТИЯМЪ, КОТОРЫЕ ПРОИСХОДЯТЪ ВЪ МОСКОВѢИ, ВЪ
СИМЪ СОБЫТИЯМЪ, КОТОРЫЕ ПРОИСХОДЯТЪ ВЪ МОСКОВѢИ, ВЪ

Српска народна задружна штампарija у Новоме Саду.